

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 28 mars 2006

Mål nr

B 1607-05

KLAGANDE

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

MOTPART

OL

Ombud och offentlig försvarare: Advokat PL

SAKEN

Grovt vapenbrott m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom den 23 mars 2005 i mål B 8476-04

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom på så sätt att Högsta domstolen dömer OL under åtalpunkt 18 för vapenbrott enligt 9 kap. 1 § första stycket vapenlagen (1996:67) och under åtalpunkt 20 för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § första stycket brottsbalken, bestämmer påföljden till villkorlig dom samt förpliktar OL att betala femhundra (500) kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

För försvaret av OL i Högsta domstolen tillerkänns PL ersättning av allmänna medel med sextiofyra tusen niohundratvå (64 902) kr, varav 64 312 kr för arbete och 590 kr för tidsspillan. Staten skall svara för denna kostnad. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 12 980 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen dömer OL för grovt vapenbrott och brott mot lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor, grovt brott, i enlighet med justerade ansvarspåståenden under åtalpunkten 16 samt för grovt vapenbrott i enlighet med justerade ansvarspåståenden under åtalpunkterna 17, 18 och 20. Under samtliga dessa åtalpunkter har riksåklagaren alternativt gjort gällande ansvar för grovt tjänstefel.

Riksåklagaren har i Högsta domstolen justerat gärningsbeskrivningarna på följande sätt.

Åtalspunkt 16

A. OL har uppsåtligen eller av oaktsamhet den 22 mars 2004 i Stockholm utan att ha rätt till det innehaft

- a. en pistol Glock, modell 17C, kaliber 9 mm, med femton patroner,
- b. ett isärtaget gevär Fabrique Nationale, kaliber 22LR, med ljuddämpare och
- c. en pennpistol, kaliber 22.

B. OL har uppsåtligen eller av oaktsamhet vid ett tillfälle den 1 januari 2000 – den 31 december 2003 i Stockholm utan tillstånd hanterat genom att förvara och transportera

- a. två öststatshandgranater,
- b. omkring ett hektogram trotyl och
- c. ett antal sprängpatroner.

Brotten (A – B) har ingått som ett led i en olaglig hantering av flera livsfarliga vapen och explosiva varor.

Alternativt

OL har uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gällt för uppgiften som polis genom att utan rättsligt stöd och under inte obetydlig tid inneha vapnen och hantera de explosiva varorna enligt A och B.

Gärningen, som inte är ringa, har inneburit att OL allvarligt missbrukat sin ställning. Brotten har ingått som ett led i en olaglig hantering av flera livsfarliga vapen.

Åtalspunkt 17

A. OL har uppsåtligen eller av oaktsamhet under perioden den 13 november 2002 – maj 2003 i Stockholm utan att ha rätt till det

- a. innehaft
3. en revolver Smith & Wesson, model 29, kaliber 44 Magnum, och
4. en pistol Colt, kaliber 45.

Brotten har ingått som ett led i en olaglig hantering av flera livsfarliga vapen samt medfört risk för okontrollerad spridning av vapen.

Alternativt

OL har uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gällt för uppgiften som polis genom att utan rättsligt stöd och under inte obetydlig tid inneha vapnen.

Gärningen, som inte är ringa, har inneburit att OL allvarligt missbrukat sin ställning. Brotten har ingått som ett led i en olaglig hantering av flera livsfarliga vapen samt medfört risk för okontrollerad spridning av vapen.

Åtalspunkt 18

OL har uppsåtligen eller av oaktsamhet den 13 november 2002 på Rindö i Vaxholm samt i Stockholm utan att ha rätt till det innehaft

- A. en kulsprutepistol Cobray 11, kaliber 9 mm,
- B. en revolver Colt, single action, och
- C. en pistol Deringer, kaliber 22.

Brotten har ingått som ett led i en olaglig hantering av flera livsfarliga vapen.

Alternativt

OL har uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gällt för uppgiften som polis genom att utan rättsligt stöd och under inte obetydlig tid inneha vapnen.

Gärningen, som inte är ringa, har inneburit att OL allvarligt missbrukat sin ställning.

Brotten har ingått som ett led i en olaglig hantering av flera livsfarliga vapen.

Åtalspunkt 20

B. OL har uppsåtligen eller av oaktsamhet i maj – juni 2003 efter mottagande av ett automatvapen Uzi, kaliber 9 mm, i Stockholm överlåtit vapnet till någon som inte haft rätt att inneha det genom att återlämna vapnet till MÅ med uppdrag att lämna det vidare.

Brottet har ingått som ett led i en olaglig hantering av flera livsfarliga vapen samt medfört risk för okontrollerad spridning av vapen.

Alternativt

OL har uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gällt för uppgiften som polis genom att utan rättsligt stöd lämna vapnet till personer som saknat rätt att inneha det.

Gärningen, som inte är ringa, har inneburit att OL allvarligt missbrukat sin ställning.

Brotten har ingått som ett led i en olaglig hantering av flera livsfarliga vapen samt medfört risk för okontrollerad spridning av vapen.

OL har bestritt ändring.

DOMSKÄL

Inledning

Målet i Högsta domstolen rör åtal mot OL för grova vapenbrott och grovt brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor alternativt, i samtliga fall, grova tjänstefel. OL har vitsordat att han i sin tjänst som polis har hanterat de av riksåklagaren angivna vapnen och explosiva varorna, vilka är av sådant slag att de i och för sig omfattas av bestämmelser om tillståndsplikt.

Åtalet har sin upprinnelse i viss spanings- och utredningsverksamhet med hjälp av s.k. informatörer som har ingått i OLs arbetsuppgifter vid polisen. Som en grundläggande invändning mot åtalet har OL gjort gällande att han arbetat i enlighet med för verksamheten allmänt vedertagna metoder vilka sanktionerats av hans överordnade. I den mån arbetsmetoderna är att

bedöma som otillåtna bör ansvaret enligt OL läggas på de personer i polisledningen som har stått bakom metoderna och inte på en enskild polisman. Han har tillagt att den som utfört en order inte kan anses ha begått tjänstefel. Slutligen har han hävdatt att han inte missbrukat sin ställning och inte åsidosatt vad som ålegat honom vid myndighetsutövning.

För polisens verksamhet gäller såväl allmänna regler – såvitt nu är av särskilt intresse bestämmelser i rättegångsbalken och brottsbalken samt vapenlagen (1996:67) och lagen om brandfarliga och explosiva varor – som sådana särskilda bestämmelser och föreskrifter som avser polisverksamhet. En polismans hantering av vapen och explosiva varor är att bedöma med utgångspunkt i detta regelverk, och det finns inte utrymme för synsättet att en hantering vid sidan av regelverket skulle kunna godtas under hänvisning till att särskilda arbetsmetoder krävs för att bekämpa allvarlig brottslighet. En annan sak är att förekomsten av internt accepterade arbetsmetoder kan få betydelse i vissa fall när det gäller att ta ställning till frågor om uppsåt och oaktsamhet.

Det har inte framkommit att OL i de frågor som åtalet avser har stått i ett sådant lydnadsförhållande som enligt bestämmelsen i 24 kap. 8 § brottsbalken kan frita från ansvar. Utmärkande för verksamheten förefaller i stället vara att hans hantering har skett under stor frihet och i mycket på hans eget initiativ.

Enligt 20 kap. 1 § fjärde stycket brottsbalken skall reglerna om tjänstefel inte tillämpas om den gärning som avses är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse. Det bör därför i första hand prövas om OL på sätt

riksåklagaren gjort gällande gjort sig skyldig till vapenbrott och brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor.

Åtalspunkterna 16 A, 17 och 18 – vapenbrott i Stockholm

Åtalet för vapenbrott omfattar under åtalspunkterna 16 A, 17 och 18 att OL innehaft de där angivna vapnen i Stockholm utan att ha rätt till det. Det är utrett att OL under viss tid förvarat dessa vapen, med undantag för Glockpistolen, i ett säkerhetsskåp som av arbetsgivaren hade köpts in och placerats i hans tjänsterum i polisens lokaler i Stockholm. OL har uppgett att vapnen överlämnats – i vissa fall mot utbetalning av ersättning från polisen – till honom av informatörer, att han redovisat för sina chefer att han tagit hand om vapnen samt att han med chefernas godkännande förvarat vapnen i säkerhetsskåpet i avvaktan på att de skulle destrueras eller kunna tas upp i en utredning och då föras in i liggaren över beslagtagna egendom. Enligt OL var det vedertaget att det i vissa fall åtminstone i ett inledande skede inte upprättades polisanmälan eller beslagsprotokoll angående på detta sätt omhändertagna vapen eftersom informatören måste skyddas. OL förde emellertid handskrivna anteckningar för sitt eget minne. Angående det rättsliga stödet för denna hantering har OL hänvisat till att länskriminalchefen LJ under vittnesförhöret i hovrätten uppgav att han vid den tid som avses med åtalet lämnade direktiv för informatörsverksamheten och att direktiven kunde behöva korrigeras när en ny situation krävde det.

Enligt 2 kap. 1 § vapenlagen krävs tillstånd för att inneha skjutvapen av det slag som avses med åtalet. Skjutvapen som innehas av staten är undantagna från tillståndskravet (1 kap. 8 § vapenlagen). Regeringen får enligt 11 kap. 1 § c) vapenlagen föreskriva att bestämmelserna om tillstånd i 2 kap. 1 § inte

skall gälla skjutvapen som lämnats över från staten till statliga tjänstemän som tillhör bl.a. polisväsendet. Regeringen har utnyttjat detta bemyndigande i 2 kap. 2 § vapenförordningen (1996:70) där det föreskrivs att krav på tillstånd enligt 2 kap. 1 § första stycket vapenlagen inte gäller skjutvapen som överlämnats till statliga tjänstemän som tillhör polisväsendet, om de är skyldiga att inneha vapnet för tjänsten. Härmed måste avses polisens s.k. tjänstevapen och inte sådana vapen som en polisman tar om hand i samband med ett polisiärt ingripande.

En grundläggande fråga är om det i målet är fråga om skjutvapen som innehafts av staten i den mening som avses i 1 kap. 8 § vapenlagen. Den bestämmelsen tar i första hand sikte på skjutvapen som anskaffats för den statliga verksamheten inom t.ex. polisväsendet för att användas som tjänstevapen. Den måste också omfatta vapen som statliga myndigheter har hand om i annat syfte än att utnyttja dem på angivet sätt. Så t.ex. bör Statens kriminaltekniska laboratoriums innehav av vapen i jämförelsesyfte vid kriminaltekniska undersökningar falla under detta undantag från tillståndskravet i vapenlagen. Avgörande bör vara att vapnen innehas som ett naturligt led i en statlig myndighets verksamhet.

Hos polisen förekommer även vapen som inte ägs av staten utan tagits om hand inom ramen för straffprocessuella och andra polisiära tvångsmedel.

Ett föremål som skäligen kan antas vara förverkat på grund av brott får enligt reglerna i 27 kap. rättegångsbalken tas i beslag. Reglerna kan vara tillämpliga på vapen som varit föremål för vapenbrott. Beslut om beslag fattas av rätten, åklagaren eller undersökningsledaren (4 och 5 §§). Vid fara i dröjsmål kan en polisman få ta föremål i beslag. Denne har att skyndsamt

anmäla åtgärden till åklagaren eller undersökningsledaren som omedelbart skall pröva om beslaget skall bestå. Över beslag skall föras protokoll och den som drabbats av beslaget har rätt att erhålla bevis om beslaget (13 §).

Enligt 6 kap. 4 a § vapenlagen får en polisman omhänderta ett vapen som en person medför utan att kunna visa att han eller hon har rätt att inneha vapnet. Sedan en vecka förflutit efter omhändertagandet skall vapnet i regel återställas om det inte tagits i beslag. Den som omhändertar vapnet är enligt 27 § polislagen (1984:387) ansvarig för att det upprättas protokoll över omhändertagandet.

OL har tagit hand om vapnen i sin tjänst som polis. Stöd för omhändertagandena får han anses ha haft närmast i 6 kap. 4 a § vapenlagen, låt vara att det i brist på vederbörlig dokumentation av åtgärderna inte är klarlagt vilket författningsstöd som åberopats för dessa. Åtalet för vapenbrott avser emellertid att han innehaft vapnen utan att ha rätt till det. OLS uppgifter, vilka i denna del får godtas, innebär att han efter omhändertagandena fört vapnen (utom Glockpistolen) till polismyndigheten och underrättat sina överordnade. Vapnen har därefter förvarats i ett säkerhetsskåp tillhörigt myndigheten. Under dessa omständigheter kan det inte anses att OL personligen varit tillståndspliktig innehavare av vapnen, utan dessa har innehafts av staten i den mening som avses i 1 kap. 8 § vapenlagen. Åtalet för vapenbrott avseende innehav av vapen som förvarats i säkerhetsskåpet kan därför inte bifallas.

Glockpistolen, upptagen under åtalspunkt 16 A, hade OL enligt vad han uppgett tagit emot av en informatör kvällen innan han greps. Informatören hade köpt vapnet från en vapenligå. OL ansåg att informatören inte skulle

behöva låna ut pengar åt polismyndigheten, varför han förskotterade ersättningen för pistolen av sina privata medel. Han förvarade pistolen över natten i sin övernattningsbostad eftersom han inte hade med sig nycklarna till sitt tjänsteställe. Han avsåg att nästa dag lämna in den till polismyndigheten och då begära ersättning för sitt utlägg. OLs uppgifter om hur och när han kommit åt vapnet har godtagits av riksåklagaren.

Riksåklagaren har inte heller beträffande Glockpistolen gjort gällande att OL förfarit felaktigt genom att omhänderta pistolen. När en polisman transporterar ett omhändertaget vapen från platsen för omhändertagandet till tjänstestället kan det inte anses att han blir tillståndspliktig innehavare av vapnet. OLs uppgift att han hade avsett att lämna in pistolen dagen efter omhändertagandet om han inte gripits den dagen får godtas. Fördröjningen av överlämnandet kan inte anses medföra att tillståndsplikt uppkommit. Därför kan inte heller när det gäller Glockpistolen åtalet för vapenbrott bifallas.

Åtalspunkt 18 – vapenbrott på Rindö

Åtalet under åtalspunkt 18 avser innehav av de där upptagna vapnen inte bara i Stockholm utan även på Rindö. OL har uppgett att han med sina chefers vetskap åkte till Rindö medan han var i tjänst. Han hade där ordnat en skjutövning tillsammans med några personer som han träffat på en privat middag. En del av syftet med skjutövningen var att knyta till sig någon av dessa personer för att kanske kunna rekrytera en ny informatör. Han hämtade de angivna vapnen från sitt säkerhetsskåp. Andra vapen lånade han av en icke namngiven kollega. OL har uppgett att hans chefer visste att han

tagit hand om de vapen han hade i sitt skåp men att han nog inte berättade att han tog dem med sig till Rindö.

OLs uppgift om syftet att skaffa en ny informatör framstår som en långsökt förklaring som inte vinner stöd av utredningen i övrigt. Det får i stället anses stå klart att innehavet på Rindö var för privat ändamål. Hans innehav av vapnen på Rindö krävde därför tillstånd enligt vapenlagen. OL måste ha insett att han inte hade rätt att inneha vapnen under de aktuella omständigheterna. Han har därmed gjort sig skyldig till uppsåtligt vapenbrott i denna del. Brottet kan inte anses ringa. Frågan om brottet är grovt behandlas under rubriken Sammanfattning.

Åtalspunkt 16 B – brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor

Åtalet under åtalspunkt 16 B avser att OL vid ett tillfälle utan tillstånd hanterat vissa angivna explosiva varor genom att förvara och transportera dessa. Enligt 11 § lagen om brandfarliga och explosiva varor krävs tillstånd för att hantera explosiva varor. Undantag från tillståndskravet gäller för polismyndigheten enligt 20 § förordningen (1988:1145) om brandfarliga och explosiva varor. OL har i denna del uppgett att han tog emot de explosiva varorna från en informatör. Han ansåg emellertid att det var alltför riskabelt att förvara varorna på polismyndigheten. Handgranaterna visade han för MV för att denne skulle ge ett utlåtande. En poliskollega ombesörjde sedan destrueringen. Trotylen och sprängpatronerna bad han MV att destruera. OL har uppgett att han hade talat med sina chefer om hanteringen av dessa varor.

Såvitt framkommit har OL haft hand om de explosiva varorna i tjänsten som polis. Den åtalade hanteringen av varorna kan vid sådant förhållande inte anses ha varit tillståndspliktig. Åtalet för brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor skall således ogillas.

Åtalspunkt 20 – vapenbrott

Åtalspunkten 20 avser överlåtelse av ett automatvapen Uzi till någon som inte haft rätt att inneha det, genom att vapnet återlämnades till en informatör med uppdrag att lämna det vidare. OL hade mottagit detta vapen av informatören och det hade förekommit planering med deltagande av flera polischefer angående hur vapnet skulle hanteras för att kunna föras in i en utredning utan att informatörens identitet röjdes.

I 9 kap. 1 § vapenlagen straffbeläggs innehav av vapen utan rätt till det samt överlåtelse och utlåning av vapen till någon som saknar rätt att inneha vapnet. De olika gärningstyperna torde hänföra sig till tillståndskravet i 2 kap. 1 § vapenlagen vid innehav, kravet i 2 kap. 9 § att överlåtelse får ske endast till någon som har tillstånd eller rätt att inneha vapen respektive reglerna i 3 kap. vapenlagen angående rätt att låna ut vapen.

I prop. 1999/2000:27 om en skärpt vapenlagstiftning behandlades utformningen av straffbestämmelsen. I den lagrådsremiss som föregick propositionen förslogs att det skulle göras ett tillägg till straffbestämmelsen enligt vilket även den som annars överlämnar ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet skulle dömas för vapenbrott. Syftet med förslaget var bl.a. att täcka in det fallet att någon överlämnar ett skjutvapen för reparation m.m. till någon som inte har tillstånd för detta. Även det fallet

att någon lämnar över ett vapen för förvaring hos någon som saknar rätt att förvara vapnet i fråga var avsett att kunna falla under den föreslagna bestämmelsen. Lagrådet ansåg att den föreslagna lydelsen kunde vålla vissa svårigheter (se a. prop. s. 156 f.), en bedömning i vilken regeringen instämde. I stället föreslogs i propositionen ett tillägg i 9 kap. 2 § vapenlagen angående straffansvar för den som överlämnar ett skjutvapen för förvaring hos någon annan utan att erforderligt tillstånd finns (a. prop. s. 70). Vad som i det sammanhanget sades om att åtminstone allvarigare fall där någon överlämnade vapen för reparation skulle träffas av straffansvar enligt 9 kap. 1 § vapenlagen går inte alldeles lätt att förena med den tidigare avsikten att straffbelägga överlämnande för reparation genom ett särskilt tillägg till paragrafen.

Straffbestämmelserna i 9 kap. 1 § vapenlagen går tillbaka på 37 § i 1973 års vapenlag (se prop. 1995/96:52 s. 85) som också kriminaliserade innehav samt överlåtelse och upplåtelse. Dessa 1973 års bestämmelser replierade i sin tur på 1949 års vapenförordning (se prop. 1973:166 s. 127 och 147), där innehav samt överlåtelse och upplåtelse var straffsanktionerade i 36 § 1 och 2 mom. Tidigare fanns motsvarande bestämmelser i 20 § 1 och 2 mom. i 1934 års vapenkungörelse och dessförinnan i 11 § 1 och 3 mom. i 1927 års kungörelse med vissa bestämmelser angående skjutvapen och ammunition. I nyssnämnda 3 mom. användes orden ”säljer eller överlåter” medan i 4 mom., som avser en överträdelse av annat slag i samband med överlåtelse, ordet ”utlämnar” synes ta sikte på ett fysiskt överlämnande.

Mot bakgrund av det anförda bör den slutsatsen dras att ordet överlåter i 9 kap. 1 § vapenlagen inte skall ges en sådan allmän innebörd att det är liktydigt med överlämnar. Det får därför i det enskilda fallet bedömas om

den som lämnar ett vapen till någon annan kan anses ha företagit en sådan disposition med vapen att det ter sig naturligt att säga att det är en fråga om att vapnet överlåtits. OL kan inte anses ha överlåtit vapnet i den mening detta uttryck får ges vid tillämpning av 9 kap. 1 § vapenlagen. Åtalet för vapenbrott under denna punkt kan därför inte bifallas.

Åtalspunkterna 16, 17 och 18 (Stockholmsdelen) – tjänstefel

Riksåklagarens påstående i denna del avser att OLs innehav av vapnen och hans förvaring och transport av de explosiva varorna utan rättsligt stöd och under inte obetydlig tid utgör tjänstefel. Vid huvudförhandlingen har riksåklagaren förklarat att den tid som därvid avses är den tid som anges i gärningsbeskrivningen för respektive brott enligt förstahandspåståendena. Vidare kan noteras att riksåklagaren i de justerade gärningsbeskrivningarna inte har tagit med omständigheter av det slag som angavs i den ursprungliga gärningsbeskrivningen under åtalspunkten 16 och som bestod i att OL dels underlåtit att upprätta beslagsprotokoll, anmälan eller annan dokumentation över godset, dels underlåtit att anmäla förvärv och innehav av vapen till sin närmaste förman.

Som tidigare angetts har OL haft rättsligt stöd för att ha hand om vapnen i Stockholm för statens räkning. Blott det faktiska innehavet av vapnen kan då inte anses innebära att han åsidosatt vad som gällt för uppgiften som polis. Motsvarande gäller själva förvaringen och transporten av de explosiva varorna. Åtalet för tjänstefel i de här behandlade delarna skall därför ogillas.

Åtalspunkt 20 – åtal för tjänstefel

Riksåklagaren har påstått att OL vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gällt för uppgiften som polis genom att utan rättsligt stöd lämna Uzi-vapnet till personer som saknat rätt att inneha det.

OL har hanterat vapnet i sin tjänst som polis. I samband med en polisoperation lämnade han vapnet till en informatör, som saknade rätt att inneha det, i syftet att informatören i sin tur skulle lämna vapnet vidare. Ett sådant förfarande saknade rättsligt stöd. OL har därmed vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gällt för den uppgift han hade som polis.

OL har gjort gällande att han av en kommissarie, som han inte velat namnge, fick tillstånd att återlämna vapnet för att skydda informatörens säkerhet. Situationen var emellertid inte sådan att han kan fritas från ansvar för åtgärden. OL måste ha insett att han handlade i strid med gällande regler när han lämnade ut vapnet. Gärningen kan inte anses ringa. OL har därmed gjort sig skyldig till tjänstefel. Frågan om brottet är att anse som grovt behandlas under rubriken Sammanfattning.

Sammanfattning

OL har gjort sig skyldig till vapenbrott under åtalspunkt 18 genom att den 13 november 2002 på Rindö utan att ha rätt till det innehaft en kulsprute-pistol Cobray 11, kaliber 9 mm, en revolver Colt, single action, och en pistol Deringer, kaliber 22. Han har vidare gjort sig skyldig till tjänstefel under åtalspunkt 20 genom att i maj–juni 2003 lämna ett automatvapen Uzi,

kaliber 9 mm, till en person som saknat rätt att inneha det. Åtalet i övrigt skall ogillas.

Riksåklagaren har gjort gällande att brotten är grova eftersom de har ingått som ett led i en olaglig hantering av flera livsfarliga vapen. I anslutning till åtalet för tjänstefel under åtalspunkt 20 har riksåklagaren även hävdat att OL allvarligt har missbrukat sin ställning och att brottet har medfört risk för okontrollerad spridning av vapen.

Det är visserligen fråga om livsfarliga vapen. I fråga om vapenbrottet på Rindö har OL emellertid endast under en del av en dag innehaft vapnen under, såvitt framkommit, betryggande former. Beträffande Uzi-vapnet var situationen speciell. De brott som han fälls för kan inte anses utgöra ett led i en olaglig vapenhantering. Inte heller av annan orsak är brotten att anse som grova.

Påföljd

Att olagligt inneha ett skjutvapen är ett artbrott, dvs. ett brott som normalt förskyller fängelse som påföljd (se t.ex. NJA 2002 s. 256). Omständigheterna är emellertid sådana att det får anses föreligga särskilda skäl att ådöma OL annan påföljd än fängelse. Eftersom det saknas särskild anledning att befara att han kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet bör påföljden bestämmas till villkorlig dom. Den omständigheten att OL under avsevärd tid varit frihetsberövad i målet såsom anhållen

och häktad bör medföra att den villkorliga domen inte förenas med böter.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Regner (skiljaktig), Victor (skiljaktig), Håstad (skiljaktig), Nyström (referent) och Calissendorff
Föredragande revisionssekreterare: Lindbäck

HÖGSTA DOMSTOLEN

Bilaga till
PROTOKOLL
2006-02-14--15**Bilaga 1**
Mål nr
B 1607-05

Justitierådet Regner är skiljaktig i fråga om åtalet under åtalspunkt 18 för vapenbrott, alternativt tjänstefel, på Rindö på sätt framgår av följande yttrande:

”Även om OL utanför tjänsten tagit med vapnen och använt dessa vid skjutövningen på Rindö, innebär detta inte automatiskt att innehavet av vapnen skall anses ha övergått från staten till honom personligen och följaktligen tillståndsplikt uppkommit för hans del. Varje sådan disposition av vapen som omhändertagits av polisen som sker utanför vad som gäller beträffande omhändertagna vapen kan inte anses innebära att staten inte längre innehar vapnen i den mening som avses i 1 kap. 8 § vapenlagen. Ordet innehar bör i det lagrummet inte ges riktigt samma betydelse som i 2 kap. 1 § samma lag som tar sikte på fysiska personers innehav. Det är tydligt att i sistnämnda betydelse har OL innehavt vapnen vid de med de olika åtalspunkterna avsedda tillfällena, men eftersom innehavet har skett för statens räkning får undantaget från tillståndsplikt anses tillämpligt. Man kan uttrycka det så att staten har innehavt vapnen genom OL. Frågan är då om OL genom att ta vapnen från polismyndighetens lokaler för att använda dem vid den privata skjutövningen har avbrutit statens innehav i den mening som avses i 1 kap. 8 § vapenlagen. För att så skall anses vara fallet bör enligt min mening krävas mera än att han utan rättsligt stöd tagit med och använt vapnen på det sätt som skett. Han borde emellertid ha insett att han handlade utanför vad som gällde för honom i hans uppgift som polis när han agerade på detta sätt. Eftersom vapnen var omhändertagna inom ramen för ett tvångsmedel får det anses att han handlat vid myndighetsutövning. Jag finner därför att OL i Rindö-delen under åtalspunkt 18 av oaktsamhet har gjort sig skyldig till tjänstefel, som inte är ringa.”

HÖGSTA DOMSTOLEN

Bilaga till
PROTOKOLL
2006-02-14--15**Bilaga 2**
Mål nr
B 1607-05

Justitieråden Victor och Håstad är skiljaktiga i frågan om ansvar enligt åtalpunkten 20 på sätt som framgår av följande yttrande:

”Enligt 9 kap. 1 § vapenlagen skall den som överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet dömas för vapenbrott.

Av utredningen i målet framgår att OL till en informatör återlämnat ett automatvapen Uzi, som omhändertagits med stöd av bestämmelserna i 6 kap. vapenlagen, med uppdrag för informatören att lämna detta vidare till en tidigare innehavare av vapnet. Varken informatören eller den till vilken vapnet skulle lämnas vidare hade rätt att inneha vapnet.

En överlåtelse föreligger när någon överför all sin rätt på en annan, vare sig det är en äganderätt eller nyttjanderätt eller något annat. En överlåtelse kan dessutom äga rum utan att överlåtaren har någon rätt till det överlåtna. Särskilt som utlåning jämföras med överlåtelse i lagrummet, får det anses stå klart att det var fråga om en överlåtelse i bestämmelsens mening när OL lämnade vapnet till informatören för vidare och definitiv befordran till den som återkrävde vapnet från informatören (jfr prop. 1999/2000:27 s. 70).

Något rättsligt stöd för återlämnandet finns inte i vapenlagstiftningen eller i andra förordningar och föreskrifter som styr hanteringen av omhändertagna vapen. Den omständigheten att vapnet innehades av polisen hindrar inte heller att överlåtelsen faller under ansvarsbestämmelsen i vapenlagen.

Vad OL anfört om att överlåtelsen beslutats av en inte namngiven överordnad kommissarie och hade till syfte att skydda informatörens säkerhet har inte bestritts av riksåklagaren och får därför godtas. Eftersom fråga var om överlåtelse av en kulsprute-pistol till en kriminell grupp och informatören kunde ha skyddats på annat sätt, kan invändningen emellertid inte befria OL från ansvar för vapenbrott. Däremot skall invändningen beaktas vid bedömningen av brottets allvar. Vapenbrottet är därför inte att anse grovt.”